

TRENDY TRHU S OLEJNINAMI VE VZTAHU K ČR A MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ČR NA TRHU EU A SVĚTA

*Trends in the market with oil crops
– related to CR place in EU market and in the world*

JAROSLAV ŘÍHA

Agropol Trading

Trendy olejnatých semen, olejů a šrotů v sezóně 2003/04

K těmto trendům patří:

Stoupající poptávka po olejnatých semenech ve světě především jako důsledek poklesu produkce sojových bobů v USA (o 11 – 12 mil. t proti odhadům v červenci 2003) a vysokých dovozů z Číny. Tento faktor je současně úzce spojen s poklesem zásob 7 druhů olejnatých semen v této sezóně. Protože však zásoby sojových bobů v USA jsou a zhruba do konce února 2004 zůstanou relativně vysoké, dá se očekávat, že ceny sojových bobů a šrotů budou mít vzestupnou tendenci od března 2004 po určitou dobu, přičemž délka této doby bude podmíněna výší a průběhem sklizně sojových bobů v J. Americe a zvládnutím logistiky v této oblasti.

Zvýšené nákupy a dovozy olejnatých semen do Číny jsou dány nižší vlastní produkcí v loňském roce a neschopností zvýšit produkci v roce letošním.

Proti trendu poklesu světových zásob olejnatých semen působí v této sezóně pouze nadprůměrně vysoká sklizeň olejnatých semen v Indii a to o 7 mil.t.

Zvyšování ploch obilovin ve světě na úkor olejnin, protože v posledních čtyřech letech přerostla poptávka po obilovinách a rýži světovou nabídku o 60 mil.t.

Produkce osmi hlavních druhů rostlinných olejů stoupne v sezóně 2003/4 o 5,3 mil.t proti očekávanému růstu poptávky ve výši 3,9 mil. t. V důsledku toho se pravděpodobně ke 30.9. t.r. zvýší konečné zásoby těchto rostlinných olejů na 9,5 mil. t, tzn. že index zásoby/užití dosáhne 9,6 % . Znamená to, že konečné zásoby, i přes mírný vzestup, budou celkem nízké a v případě výkyvu některého faktoru, např. počasí, mohou být potenciálním zdrojem růstu cen.

Bouřlivý nárůst poptávky po šrotech – světová spotřeba má v této sezóně dosáhnout přírůstku 11,5 mil.t. K hlavním faktorům patří velký ekonomický růst v Číně a pokles produkce krmného obilí v Evropě. Pro ilustraci tohoto vývoje může posloužit cena sojového šrotu v Hamburku, která začátkem srpna min.roku dosáhla 194 USD/t, koncem října min.roku stoupla na 304 USD/t a v listopadu min.r. se pohybovala kolem 272 USD/t, tzn., že byla stále ještě o 40 % vyšší proti srpnu minulého roku.

Klíčový vliv šrotů na vzestup cen komplexu olejnin je zřejmý z následujícího přehledu:

Olejnata semena, oleje a šrot: nejnižší poptávkové ceny v období listopad 2002 – listopad 2003 pro nejbližší dodací termíny, volně loženo, v USD/Kč/t.

Zboží	listopad 2002		listopad 2003		± % list. 02/03	
	USD	Kč	USD	Kč	USD	Kč
Soj. boby, Braz. cif. Rott.	236	7.316	310	8.339	+31,3	+14
Soj. olej, fob Rott.	577	17.887	629	16920	+9	-5,4
Soj. šrot, 48% cif. Rott	203	6.293	274	7.371	+35	+17
Slun. sem., cif. Rýn	302	9.362	313	8.420	+3,6	-10
Slun. olej, fob evr. př.	652	20212	635	17082	-2,6	-5,5
Slun. šrot 37/387% cif R.	105	3255	185	4977	+76	+52,9
Řep. sem. cif. Hamb.	282	8742	329	8850	+16,7	+1,2
Řep. olej fob. Hamb.	597	18507	618	16624	+3,5	-10,2
Řep. šrot, 34 %, fob. Hamb.	130	4030	222	5972	+70	+40

Pramen: ceny v USD Oil World, 28.11.2003

Kurzy: listopad 2002 31 Kč/USD

listopad 2003 26,90 Kč/USD

Výše uvedený cenový vývoj zmíněných 3 druhů olejnin v období listopad 2002 – listopad 2003 má několik zajímavých aspektů. Předně z něj vyplývá velký vliv kolísání kurzu amerického dolaru a jeho vliv na tvorbu ceny daného zboží. Dochází k tomu, že vysoké přírůstky v nominálních dolarových cenách jsou v důsledku pevnějšího kurzu v českých korunách daleko nižší, respektive v některých případech vykazují i minusové hodnoty proti listopadu 2002.

Podstata prudkého nárůstu cen komplexu olejnin však spočívá v něčem jiném. Je to enormní zvýšení poptávky po šrotech všeho druhu. Jejich nákupy vyrovnávají vysoký světový deficit v produkci krmných obilovin, které se neurodily v důsledku globálních výkyvů počasí. Klíčovou roli šrotů v růstu cen potvrzují jejich přírůstky dosahující 35 – 76% v dolarových cenách a 17 – 52,9 % v cenách korunových, zatímco v případě rostlinných olejů se přírůstky v dolarových cenách pohybovaly od -2,6 do max. 9% a v korunových cenách došlo dokonce k poklesu o 5,4 – 10,2 % proti začátku sledovaného období.

Můžeme tedy konstatovat, že kdyby nevznikla vysoká poptávka po šrotech, nedošlo by k žádnému většímu vzestupu cen olejných semen a rostlinných olejů.

2/ Výhled do konce sezony 2003/04

Vývoj světového trhu olejnin do konce této sezony bude určován sojovými boby, řepkou, slunečnicí, jejich podíl na světové produkci má dosáhnout téměř 80 %.

Klíčovou úlohu v pokrytí světové poptávky bude mít nadále sojový komplex. Po značném výpadku sklizně sojových bobů v USA minulém roce je pozornost soustředěna na produkci v J. Americe. Ta by měla dosáhnout 102 mil.tzn. o 9 mil.t více než před

rokem. Největší nejistotou je však počasí. Problémem ale bude také v každém případě i logistika tzn. doprava do přístavů, překlad, zvládnutí termínů námořní dopravy atd. Každá z těchto nejistot může na trhu vyvolat výbušnou situaci s dopadem na ceny, protože především logistika není na vysoký přírůstek produkce dimenzována.

Na trhu řepkového komplexu došlo ke zklidnění v důsledku vyšších sklizní jak v Kanadě, tak zřejmě i v Austrálii a také proto, že klesla spotřeba řepkového oleje v Evropě na výrobu bionafty. Předpokládá se proto, že ceny sojového oleje budou v nejbližších měsících vyšší než cena oleje řepkového což za normálních podmínek na trhu olejnatých semen není obvyklé.

Komplex slunečnice vykazuje po celou dobu současné sezony nízké ceny ve srovnání se sojovými boby a řepkou.

Je to důsledek vysokých sklizní v Rusku, na Ukrajině a v zemích střední Evropy. K vyšším cenám slunečnice by mohlo přispět zhoršení počasí v Argentině.

Závěr

Protože v období I. kvartálu každého roku je světová produkce olejů nejnižší, lze očekávat převis poptávky nad nabídkou především u sojového, palmového a slunečnicového oleje s potencionální možností vyšších cen. Je také pravděpodobné, že stoupne i cena sojových šrotů.

3/ Výhled vývoje trhu olejnin v marketingovém roce 2004/05

Rovněž v letošní sezoně se potvrdilo, že komplex olejnin má globální charakter, což se mimo jiné projevuje vysokým stupněm zastupitelnosti jednoho druhu jinými druhy olejnatých semen a jejich komponenty. Klíčové postavení v sezoně 2004/05 si zřejmě nadále udrží sojový komplex.

Odhady světové produkce 10 hlavních druhů olejnatých semen v roce 2003/04 se pohybují kolem 340 mil. t, z toho sojových bobů cca 200 mil. t, tzn. že mají asi 60 % podíl. Proti předešlé sezoně může přírůstek dosáhnout zhruba 15 mil. t, přičemž asi ve stejné výši je odhadován nárůst spotřeby. Zdálo by se tedy, že při vyrovnaném poměru poptávky a nabídky by se ceny komplexu olejnin v sezoně 2004/05 neměly nijak podstatně měnit proti sezoně stávající.

Poměr poptávky a nabídky je ovšem pouze jedním faktorem trhu. Vezmeme-li v úvahu, že hlavním důvodem vzestupu cen komplexu olejnin v této sezoně byla mimořádně vysoká poptávka po šrotech jako náhrady za chybějící krmné obiloviny, vzniká otázka, zda se tato situace bude opakovat i v sezoně 2004/05. S výhradou, že se neobjeví nějaké mimořádné faktory, je odpověď záporná.

Protože i v ekonomice platí, že neděle je pouze jednou v týdnu, celosvětově došlo a zřejmě ještě dojde ke značnému rozšíření ploch obilovin, především krmných. Jakmile v důsledku vyšší nabídky poklesnou jejich ceny, sníží se poptávka po olejnatých semenech, především po sojových bobech a šrotech. Takovým signálem budoucího cenového vývoje jsou již nějakou dobu burzovní kotace na dodací termín ve II. pol. letošního roku. Např. cena řepky na burze Matif se v polovině listopadu minulého roku na srpen letošního roku pohybovala kolem 7.900 Kč/t, fob evropský přístav, ale začátkem letošního roku byl na stejný termín zaznamenán pokles na cca 7.600 Kč/t. V našich podmínkách to odpovídá ceně 6.600 Kč/t FCA silo podniku ZZN. Cena řepky z nové sklizně je v současné době zhruba o 1.000 Kč/t nižší než je cena loňské sklizně na termín červen letošního roku. Tento cenový rozdíl naznačuje, že trh řepky v roce 2004/05 směřuje k víceletému cenovému průměru. V této souvislosti bude vítaným přínosem podpora asi 1300 Kč za tunu řepky, kterou by mohli naši zemědělci obdržet po vstupu ČR do EU v letech 2004-06.

4/ Možnosti uplatnění ČR na trhu EU a světa

Světový dovoz/vývoz řepky se v sezoně 2003/04 bude pohybovat kolem 5,3 mil. t. Podíváme-li se na skladbu hlavních dovozních zemí, zjistíme, že k největším importérům patří zámořské země, jako Mexiko, Japonsko a Čína. Zajímavé je postavení EU, která obvykle dováží ročně asi 900 tis. t. a za normálních okolností se její vývoz pohybuje kolem 800 tis.t.

Domnívám se, že pro naši zemi je nejvýhodnější směřování vývozu řepky i dalších olejnatých semen do EU (dobré odbytové možnosti, nízké dopravní náklady, spolehlivé obchodní spojení), kde můžeme bez problémů umístit případné přebytky naší produkce.

Celkové závěry

Ceny komplexu olejin v sezoně 2003/04 jsou ovlivňovány především vysokou poptávkou po šrotech a tato situace se zřejmě do června 2004 příliš nezmění.

Vyšší světová produkce obilí v r. 2004 sníží poptávku po produktech komplexu olejin s potenciálem jejich cenového snížení.

Optimální možnosti vývozu našich olejin jsou v EU. Rentabilitu pěstování a vývozu zvýší podpora po našem vstupu do EU.

Použitá literatura

Oil World 28.11.2003 a 12.12.2003
Fa Toepfer International, Hamburk
Market Review, Dezember 2003

Kontaktní adresa

Ing. Jaroslav Říha, Agropol Trading, Opletalova 4, 113 76 Praha 1